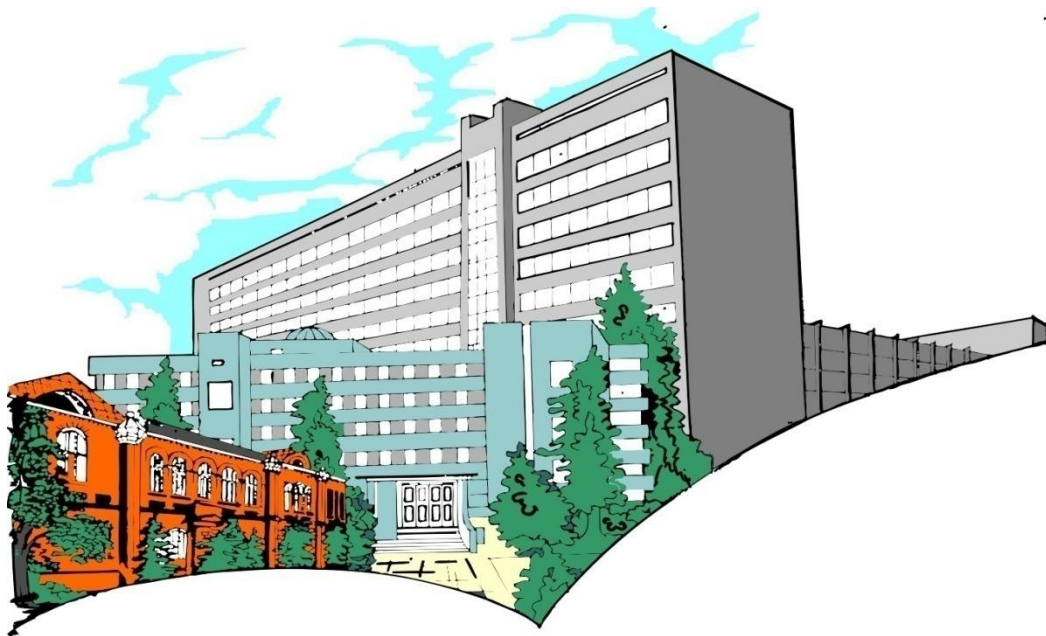

**Міністерство освіти і науки України
Херсонський державний університет**

СТУДЕНТСЬКІ НАУКОВІ СТУДІЇ

Випуск 7

Херсон
2022

УДК 378.4

С 88

Затвердила вчена рада Херсонського державного університету
(протокол від 28.02.2022 р. №14)

Голова редакційної колегії:

Сергій Омельчук, перший проректор.

Члени редакційної колегії:

*Наталія Головка, Сергій Думасенко, Наталія Ільїна, Тетяна Козакова,
Тетяна Попович, Сергій Сімченко, Оксана Москвичова, Людмила Харченко-Баранецька,
Олександр Черемісін, Юлія Юріна.*

Студентські наукові студії: збірник наукових праць.

Херсон: ХДУ, 2022. Вип. 7. 48 с.

ISBN 978-617-7090-32-7

У збірникові представлено результати наукових досліджень здобувачів вищої освіти у царині економічних, технічних та гуманітарних наук.

ISBN 978-617-7090-32-7

© ХДУ, 2022

ЗМІСТ

Блажко В. О. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЮРИДИЧНОЇ ЛЕКСИКИ В АНГЛОМОВНИХ СЕРІАЛАХ: НА МАТЕРІАЛІ УКРАЇНСЬКОМОВНОГО ПЕРЕКЛАДУ СЕРІАЛУ «HOW TO GET AWAY WITH MURDER/ ЯК УНИКНУТИ ПОКАРАННЯ ЗА ВБИВСТВО».....	4
Гаврилюк Т. В. СТАТЕНЕ ВИХОВАННЯ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК ЗАСІБ ПОПЕРЕДЖЕННЯ СЕКСУАЛЬНОГО НАСИЛЬСТВА ПРОТИ НЕЇ.....	9
Зверяк Є. Ю. ТЕМА ВІЛ/СНІДУ В УКРАЇНСЬКОМУ МЕДІАПРОСТОРІ (ПРАВОНАХИСНИЙ АСПЕКТ).....	12
Ільїна Т. О. ЕСТЕТИЗАЦІЯ ТА ТЕАТРАЛІЗАЦІЯ ЯК СКЛАДОВІ КУЛЬТУРИ ПОСТМОДЕРНІЗМУ.....	15
Коршун Ю. К. ОСОБЛИВОСТІ РЕКРЕАЦІЙНОГО ВИКОРИСТАННЯ МОРСЬКОГО БЕРЕГА КІНБУРНЬСЬКОГО ПІВОСТРОВА	17
Костюк Н. В. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ДОТРИМАННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ ЖІНОК- ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВИЦЬ ЗСУ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	22
Мазур Д. В. ОСОБЛИВОСТІ ВЕРБАЛЬНОЇ ТА НЕВЕРБАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ДІТЕЙ ЗІ СПЕКТРОМ АУТИСТИЧНИХ ПОРУШЕНЬ	25
Мазур Д. В. МЕТОДИ ДІАГНОСТИКИ РОЗВИТКУ КОМУНІКАЦІЇ У ДІТЕЙ ІЗ РОЗЛАДАМИ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРУ	29
Пуняк Д. Р. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ МЕДИЧНИХ ТА ПСИХОЛОГІЧНИХ ТЕРМІНІВ (НА ОСНОВІ УКРАЇНСЬКОМОВНОГО ПЕРЕКЛАДУ ГОТИЧНОЇ ПОВІСТІ Р. СТВЕНСОНА «THE STRANGE CASE OF DR. JEKYLL AND MR. HYDE»/ «ХИМЕРНА ІСТОРІЯ ДОКТОРА ДЖЕКІЛА ТА МІСТЕРА ГАЙДА» М. СТІХИ).....	32
Раєв Д. Г. САМОКОНТРОЛЬ ЗА СТАНОМ ЗДОРОВ'Я УЧНІВ ПІД ЧАС САМОСТІЙНИХ ЗАНЯТЬ ФІЗИЧНИМИ ВПРАВАМИ.....	36
Резнік К. С. ПЕРСПЕКТИВА РОБОТОТЕХНІКИ ЯК ЧАСТИНИ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ	38
Саніна К. А. ЖІНКА СЕРЕДНЬОГО ВІКУ В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН: ГЕНДЕРНО-ВІКОВИЙ АСПЕКТ	40
Шамаль Д. О. ПРО ПРИРОДУ Й ФУНКЦІЇ АКТИВНИХ ДІСПРИКМЕТНИКІВ У НІМЕЦЬКІЙ МОВІ	44
Відомості про авторів	47

вказано на недостатню кількість необхідної наочності, друкованої продукції у вільному доступі. Такий дефіцит разом з обмеженим вільним часом створює прогалини в правових компетентностях жінок-військослужбовиць. Інформування щодо ролі жінки в армії, позитивних прикладів кар'єрного зростання з детальним викладенням шляхів таких досягнень може стати мотивуючим моментом, стимулом для професіоналізації. Актуальною залишається проблема адаптації умов служби для потреб жінок: від санітарно-гігієнічних до психолого-педагогічних. Тож, нестача ресурсів або кваліфікованих кадрів для проведення відповідної роботи може бути частково вирішена за рахунок фахових спільнот у соціальних мережах, до яких значна кількість жінок-військослужбовиць готова приєднатись. Зміст та форми такої віртуальної взаємодії можуть стати предметом нашого окремого дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Марценюк Т. Жінки та збройні сили: українські реалії. URL: <http://povaha.org.ua/zhinky-u-zbrojnyh-sylah-svitu-ta-ukrajiny-na-shlyahu-do-intehratsiji/>
2. Петрова Л. О., Панфілов О. Ю. Гендерна рівність в армії: участь жінок у військових діях в Антитерористичній операції (операції Об'єднаних сил). *Зб. наук. праць Харківського нац. ун-ту Повітряних Сил*. 2020. № 2(64). С. 19-25.
3. Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України: Указом Президента України від 10 грудня 2008 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1153/2008#n17>
4. Скільки жінок-військовослужбовців служать у Збройних Силах України – нові дані Кадрового центру. Сайт Арміяinform. 4 грудня 2021. URL: <https://armyinform.com.ua/2021/12/04/skilky-zhinok-vijskovosluzhbovcziv-sluzhat-u-zbrojnyh-sylah-ukrayiny-novi-dani-kadrovogo-czentru/>

УДК 376-056.34:616.896]:316.772.2

Мазур Д. В.

Наукова керівниця – професорка Яковлева С.Д.

ОСОБЛИВОСТІ ВЕРБАЛЬНОЇ ТА НЕВЕРБАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ДІТЕЙ ЗІ СПЕКТРОМ АУТИСТИЧНИХ ПОРУШЕНЬ

***Анотація.** На соціалізацію дітей значно впливає комунікація, яка передбачає оволодіння ними навичок спілкування. Розлади комунікативної сфери дітей з аутистичним типом розвитку є досить різноманітними. У цих дітей із самого дитинства спостерігається значна затримка у формуванні мовленнєвої діяльності, що характеризується системним недорозвитком усіх її компонентів. Недорозвиток вербальної та невербальної комунікації надзвичайно ускладнюють взаємодію дитини з оточуючими. Тому важливо знати особливості набуття комунікативними вміннями та навичками дітьми зі спектром аутистичних порушень, щоб доцільно організувати корекційно-розвивальну роботу.*

***Ключові слова:** вербальна комунікація; невербальна комунікація; розлади аутистичного спектру (РАС).*

Порушення комунікації у дітей з аутистичним типом розвитку є більш важкими, ніж у дітей із мовленнєвими розладами. Розвиток мовлення у дітей із РАС варіюється від мутизму до лексично багатого мовлення. Дітям притаманні такі особливості порушення мовленнєвої діяльності: ехолалії (повторення слів та фраз за кимось без розуміння їх сенсу); слова та фрази-штампи; відсутність мовлення; обмежене гуління (може нагадувати вигуки, верещання, писк); неправильне використання особових займенників; порушення смислової сторони мовлення; неспроможність до підтримання діалогу при добре розвиненому

монологічному мовленні; порушення синтаксичної та граматичної будови мовлення; дислалія; порушення просодичної сторони мовлення. Найголовніша відмінність мовлення у дітей із РАС від дітей з іншими розладами – це порушення прагматичної сторони, тобто використання мовленнєвої діяльності для комунікації [4].

У дітей зі спектром аутистичних порушень з перших днів життя спостерігається відставання від нормотипового розвитку комунікації. Іноді у таких дітей відсутні гуління та лепет. Гуління має механічний характер, що більш схоже на крик. Поява мовлення може відбутися до перших кроків дитини. У дітей спостерігається відсутність реагування на мовлення дорослих. Перші слова з'являються із запізненням та, зазвичай, вони не мають смислового повідомлення та нікому не адресовані.

У ранньому дитинстві стає помітніше відставання від норми. У дітей із розладами аутистичного спектру дуже повільно розширюється активний словник, а іноді не формується взагалі. Діти не утворюють елементарні фрази, щоб комунікувати з оточуючими людьми. У дітей спостерігаються порушення звуковимови та просодичних компонентів мовлення (темпу, ритму, висоти, інтонації) [1].

Діти дошкільного віку зі спектром аутистичних порушень не реагують на власне ім'я та звернене до них мовлення. В цей період у них з'являються слова-ехолалії, але діти не мають у своєму словнику твердження «так/ні» та займенник «я». Лебединська К. стверджує, що діти, які не опанували мовленнєву діяльність до 5-6 років, мають низький інтелект та здатність до комунікативних зв'язків. У цей час у дітей з РАС може розвинути мутизм після оволодіння мовленням, що зберігається довгий час.

Майже усім дітям із розладами аутистичного спектру притаманна ехолалія, що характеризується відтворенням почутих слів та фраз інших (іноді зі збереженою інтонацією) людей без розуміння змісту. Ехолалія може бути моментальною (дитина одразу повторює почуте) чи відстроченою (повторює в момент, який на її погляд схожий з тим, коли вона почула повідомлення). Ехолалія поділяється на не комунікативну, що використовується дитиною для задоволення власних потреб, та комунікативну, що втілює роль позначення нерозуміння ситуації, способу усвідомлення почутого та прохання у вербальній формі. Ехолалії виступають формою комунікації, за допомогою яких дитина може встановити зв'язок з оточенням [4].

Мовлення дітей з аутистичним типом розвитку багате на стереотипи, слова та фрази-штампи. Для цих дітей специфічним є вибір повторюваних повідомлень, тобто вони використовують постійно одні слова та фрази, не використовуючи їх в іншій ситуації. Діти часто використовують слова та фрази механічно та не розуміють їх значення. Під час мовленнєвої діяльності дитини із розладами аутистичного спектру спостерігається відсутність направленості у повідомленні, наявні аграматизми. Деякі діти можуть мати великий словниковий запас, тривалі монологи, але мають труднощі під час діалогу. Деякі слова можуть забуватися дитиною на тривалий час, а потім з'являтися знову [1].

Усі ці незвичайні форми мовленнєвої діяльності та постійні запитування дітей із РАС виконують ряд комунікативних функцій і сприяють особистісному розвитку. Скрипник Т. стверджує, що використання цих форм мовлення дітьми зі спектром аутистичних порушень можуть бути спробами встановлення комунікативного зв'язку [5].

Основними труднощами вербальної комунікації дітей із розладами аутистичного спектру є порушення мовленнєвої прагматики, що означає застосування мовлення з метою спілкування. Діти, які не мають прагматичних навичок мовлення, не усвідомлюють переносне значення слів, а також нездатні використовувати своє мовлення відповідно до ситуації. Діти з аутистичним типом розвитку пряме значення повідомлення сприймають буквально. Конкретні слова міцно закріплюються у пам'яті та мовленні дитини в первинному значенні та в подальшому змінити їх неможливо.

Перешкоди у використанні мовлення для комунікації заважають дітям встановлювати контакт з оточуючими. Так само з цими труднощами зіштовхуються діти з багатим активним та пасивним словниковим запасом, які знають, як правильно побудувати висловлювання.

Попри їх знання, розуміння зверненого мовлення відбувається складно, так само як передача інформації іншим людям. Діти в більшості випадках не розуміють те, що мовлення може застосовуватись як спосіб передачі та обміну інформації [4].

Нікольська О. визначила чотири групи дітей за ступенем розвитку взаємодії з навколишнім середовищем та людьми (1981).

Першу групу складають діти з найтяжчими порушеннями. У дітей цієї категорії відсутнє мовлення (мутизм), наявні вокалізації та викрики, що не використовуються з метою встановлення контакту. Діти мають глибокий ступінь аутизму, що характеризується повною відчуженістю від навколишнього середовища. При цьому звернути увагу дитини на себе та досягти виконання завдань дуже важко. Вони встановлюють та зберігають дистанцію в контакті з оточуючими. Однак іноді можна помітити, що дитина розуміє звернене до неї мовлення, інформація може засвоюватись не відразу, але не використовується дитиною.

Друга група дітей більш активна з навколишнім середовищем. Їм притаманна не відчуженість, а не сприймання контактів та більшої частини світу. Для цієї групи дітей характерно дотримання стереотипів в оточуючому середовищі, діяльності, режиму дня та способах контакту з людьми. Розвиток мовлення представлений ехोलаліями. При дискомфорті діти проявляють агресію та самоагресію.

Діти третьої групи мають стійкі інтереси, що проявляються в стереотипній формі. Діти можуть обговорювати одну й ту ж саму тему роками. Ці діти дуже конфліктні, тому теми інтересів пов'язані зі страшними та неприємними явищами. У дітей добре розвинене мовлення, багатий словниковий запас, вони говорять складними та граматично правильно побудованими реченнями, але це не носить комунікативного характеру.

Найлегшою групою є четверта. У дітей недостатньо розвинуті форми спілкування та підвищена чутливість, тому при найменшому дискомфорті контакт з оточуючими дитина припиняє. Ініціативу в комунікації проявляють за допомогою зорового контакту. Попри свою контактність, діти цієї групи мають бідне та аграматичне мовлення. Діти четвертої групи з труднощами устанавлюють контакт з навколишнім середовищем та організують складні відносини [3].

Невербальна комунікація слугує для регулювання процесу спілкування, встановлення психологічного контакту між співрозмовниками. Невербальні засоби доповнюють звернене мовлення та координують розуміння словесного тексту. Невербальні сигнали, зазвичай, спонтанні, несвідомі і не можуть, ізольовано від мовлення, передавати точного значення, окрім деяких жестів. Застосування невербальних засобів в спілкуванні відбувається в основному не усвідомлено. В цьому процесі приймають участь як нижчі рівні центральної нервової системи, так і вищі, тому можливий деякий контроль невербальних засобів. Невербальна комунікація є складовою будь-яких міжособистісних відносин і соціальної взаємодії.

Існує декілька типів невербальної комунікації:

- 1) поведінкові знаки (фізіологічними реакції (збліднення, почервоніння), потовиділення, тремтіння та інші);
- 2) ненавмисні знаки (почісування носа, хитання ногою без причини, покусання губів і ін.);
- 3) власне комунікативні знаки (ці знаки є сигнали, що передають інформацію про об'єкт, подію чи стан) [2, с. 8].

Невербальні засоби мають особливу класифікацію. До них відносять: рухи та пози тіла, жести, проскеміку (просторове поле між співрозмовниками), засоби візуального спілкування (вираз очей та направленість погляду), міміку (вираз обличчя), паралінгвістичну систему (якості голосу, його діапазон, тональність), екстралінгвістичну систему (темп, паузи, плач, сміх, кашель тощо), тактильні засоби (потиск руки, поцілунки), посмішку, косметику, реакції шкіри (почервоніння, збліднення), запахи, одяг (колір, фасон), манери поведінки та інші [2].

Особливістю невербальної комунікації дітей з розладами аутистичного спектру є полісенсорика. Вона здійснюється за допомогою всіх органів сенсорної системи: зору, слуху, дотику, смаку, нюху. Кожна чуттєва система утворює свій канал комунікації. На комунікативну діяльність впливає нездатність дітьми інтегрувати та регулювати потік сенсорної інформації. Дітям із РАС дуже складно розуміти вербалізовані та невербалізовані сигнали через фрагментарність та моноканальність сприйняття інформації (зазвичай користуються або слухом, або зором, або дотиком).

У дітей із розладами аутистичного спектру наявні значні порушення чуттєвої системи, що пов'язано з патологічним реагуванням на зовнішні подразники. Симптоматика проявів цих порушень дуже різноманітна, оскільки діти з РАС мають широкий спектр психічних розладів, що впливає на розвиток комунікації. Більша частина дітей просто ігнорує невербальні сигнали.

Діти з аутистичним типом розвитку можуть бути гіперчутливими до зорових, слухових та тактильних засобів, тому здебільшого негативно на них реагують. Їх ніби переповнюють відчуття, тому часто діти не можуть виокремлювати себе від них.

Специфіку невербальної комунікації мають дошкільники із РАС (І. Логвінова). Вони не проявляють інтерес до оточуючих людей як близьких, так і незнайомих. Мають значні труднощі в підтримці контакту, нездатні до звертання за допомогою, не мають бажання в встановленні взаємодії з однолітками. Діти скеровують свою поведінку та активність частіше не на співрозмовника, а на навколишні предмети та взаємодію з ними.

Діти із РАС мають складнощі у використанні засобів спілкування. В них переважають стереотипні безцільні рухи тіла та кінцівок, що поєднується з невідповідною до дії мімікою, дотиками, ехололіями, вокалізаціями та постійним повторенням слів або фраз [2].

У дітей зі спектром аутистичних порушень недостатньо розвинена та маловиразна міміка. В них постійний вираз обличчя (радість, злість, сум). Усмішка не завжди показує те, що дитина радіє чи чимось задоволена, тобто міміка обличчя не відповідає внутрішнім переживанням. Для них типове використання погляду повз співрозмовника. У деяких дітей із РАС розвинутий вказівний жест. Вони простягають руку, вказуючи на предмет, але не використовують звернений погляд чи мовленнєве прохання до дорослого [1].

Дітям із розладами аутистичного спектру складно встановлювати відносини з однолітками та дорослими. Вони не розуміють емоції та переживання інших. Їм складно отримувати й усвідомлювати соціальний та комунікативний досвід через неспроможність адекватно застосовувати засоби спілкування.

Діти зі спектром аутистичних порушень не вміють адекватно застосовувати жести з метою комунікації. Найелементарнішими жестами, якими діти володіють є дотик, штовхання та маніпулювання предметами. Використовують жести, характерні для проблемної поведінки, для вираження незадоволення: самоагресія та агресія. Саме ці засоби виступають для дітей із розладами аутистичного спектру способами прояву комунікативних навичок.

Найчастіше зоровий контакт у таких дітей несформований. Дитина не використовує погляд для встановлення контакту, не дивиться в очі дорослого. Якщо дивиться на людину, то погляд проходить ніби крізь неї.

Вчені кажуть про те, що діти з аутистичним типом розвитку мають потенціал до комунікації, тобто будь-які невербальні прояви несуть повідомлення до навколишнього середовища [1].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Базима Н. В., Мороз О. В. Особливості невербальної та вербальної комунікації у дітей з аутизмом. *Логопедія*. 2013. №4. С. 3-8.
2. Невербальні засоби комунікації як запорука успіху оратора (тези магістрантів слов'янського відділення Інституту філології) / за ред. В. В. Герман та Н. Соларьової. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2014. 48 с.

3. Никольская О. С., Баенская Е. Р., Либлинг М. М. Аутичный ребенок. Пути помощи. М. : Теревинф, 1997. 342 с.
4. Пахомова Н. Г., Кононова М. М. Спеціальна психологія : навчальний посібник для студентів спеціальності 6.010105 – "Корекційна освіта". ПНПУ ім. В.Г. Короленка. Полтава : ТОВ «АСМІ», 2015. 357 с.
5. Скрипник Т.В. Феноменологія аутизму: Монографія. К. : Видавництво "Фенікс", 2010. 320 с.

УДК 376-056.34:616.896]:316.77:159.9.07

Мазур Д. В.

Наукова керівниця – професорка Яковлева С.Д.

МЕТОДИ ДІАГНОСТИКИ РОЗВИТКУ КОМУНІКАЦІЇ У ДІТЕЙ ІЗ РОЗЛАДАМИ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРУ

***Анотація.** Передумовою успішної корекційно-розвивальної роботи з формування комунікативних умінь та навичок є ретельне дослідження наявних здібностей дитини з аутистичним типом розвитку. Основну частину інформації можна отримати від батьків дитини за допомогою анкет та опитувальників. Початковим методом у роботі з дітьми із розладами аутистичного спектру є спостереження, під час якого можна зібрати багато інформації про рівень сформованості комунікативних умінь та навичок дитини. Для ефективного дослідження потрібно застосовувати методи діагностики, направлені на дітей з таким діагнозом. За допомогою різноманітних методик можна детально вивчити стан сформованості різних сфер розвитку дітей із РАС.*

***Ключові слова:** розлади аутистичного спектру (РАС); діагностика; комунікація; комунікативні навички.*

Дослідження проблем комунікативного розвитку дітей із розладами аутистичного спектру здійснюються у багатьох напрямках: психологічному, педагогічному, психіатричному, психоневрологічному, лінгвістичному тощо. Це питання дуже важливе, бо взаємодія зі соціумом є однією з умов формування та функціонування людини як особистості.

Комунікація визначається як елемент спілкування, що допомагає людині вступити у контакт з навколишнім середовищем, обмінюватися інтересами, думками та переживаннями. Цей процес забезпечуються шляхом передачі повідомлення від комунікатора (джерело інформації) до реципієнта (отримувача інформації) за допомогою комунікативних засобів.

Засоби комунікації поділяють на дві групи. Вербальна передбачає використання мовлення для забезпечення спілкування між людьми. Невербальна виступає заміном мовленнєвої діяльності, що відбувається за допомогою жестів, систем символів та знаків, а також може доповнювати словесне повідомлення мімікою, емоціями, поглядом тощо. Головною особливістю другої групи засобів комунікації є те, що вона здійснюється за участю різних сенсорних систем (зір, дотик, смак, слух, нюх) [2].

Комунікативна діяльність виступає важливим компонентом повноцінного психічного становлення особистості, тобто під час спілкування відбуваються процеси пізнання оточуючого середовища, формування знань та умінь засвоєння соціального досвіду інших людей.

Ровиток мовленнєвої діяльності залежить від прагнення дитини взаємодіяти із оточенням, а у дітей з аутистичним типом розвитку наявні труднощі у встановленні контакту з іншими членами соціуму. Тому затримка або взагалі відсутність мовлення в таких дітей дуже ускладнює розвиток комунікації.